

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Лі Лумань

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ
НАЯВНОСТІ ГРУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Спеціальність: 051 «Економіка»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ В.В. Божкова,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри бізнес-економіки та
адміністрування

« ____ » _____ 2024 року

Виконавець

здобувач вищої освіти групи 562i

李路漫

_____ Лі Лумань

« ____ » _____ 2024 року

Суми 2024

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С.МАКАРЕНКА**

Інститут, факультет Фізико-математичний
Кафедра Бізнес-економіки та адміністрування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 051 Економіка
Освітньо-професійна програма Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ
**Завідувач кафедри бізнес-економіки
та адміністрування**

_____ д.е.н., професор **Божкова В.В.**
«__» _____ 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Лі Лумань

1. Тема роботи: «Методика та організація обліку, аналізу та аудиту наявності і руху основних засобів»

Керівник роботи: доктор економічних наук, проф Божкова В.В

Затверджені наказом від «__» _____ 202_ року, № _____

2. Строк подання студентом роботи «__» _____ 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи:

мета дослідження: вивчення методики та управління обліком, аналіз та оцінка наявності та руху активів у довгостроковій перспективі, вивчення сутності обліку, аналіз та оцінка довгострокових активів на ВАТ «СУМИГАЗ», та розробка шляхів удосконалення.

об'єкт дослідження: облік, аналіз та оцінка довгострокових активів в АС «СУМИГАЗ».

предмет дослідження: є вивчення практики бухгалтерського обліку та управління, аналіз та оцінка наявності та руху основних засобів підприємства.

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Економічний зміст основних засобів та правові основи обліку, аналізу та аудиту основних засобів на підприємстві

Розділ 2. Теоретичні аспекти методології та організації бухгалтерського обліку підприємства

Розділ 3. Аудит основних засобів на підприємстві

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу (із чітким зазначенням обов'язкових складових): робота містить 2 таблиці і 1 рисунок.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Божкова В.В		李路漫
2.	Божкова В.В		李路漫
3.	Божкова В.В		李路漫

7. Дата видачі завдання «__» 202__ року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1.	Вибір теми магістерської роботи, ознайомлення з науковою літературою за темою дослідження		виконано
2.	Обговорення та затвердження теми магістерської роботи та наукового керівника на засіданні кафедри, наказом ректора університету		виконано
3.	Отримання консультації в керівника, накопичення матеріалів для написання теоретичної частини дослідження, розробка плану роботи, визначення об'єкта, предмета, мети, гіпотези, завдань дослідження, критеріїв оцінювання		виконано
4.	Робота над теоретичною частиною магістерської роботи, аналіз літературних джерел. Розробка та апробація методики дослідної роботи		виконано
5.	Подання теоретичної частини магістерської роботи для першого читання науковим керівником		виконано
6.	Усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника щодо першого розділу роботи.		виконано
7.	Подання другого розділу експериментально-дослідної частини магістерської роботи на перевірку науковому керівнику		виконано
8.	Подання третього розділу методологічної частини магістерської роботи на перевірку науковому керівнику		виконано
9.	Урахування рекомендацій наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, підготовка загальних висновків		виконано
10.	Доопрацювання магістерської роботи з урахуванням рекомендацій після передзахисту		виконано
11.	Подання магістерської роботи науковому керівнику та рецензенту на підготовку відгуку та рецензії, подання електронної версії магістерської роботи		виконано
12.	Подання на кафедру остаточного варіанта магістерської роботи, переплетеного та підписаного магістрантом, науковим керівником і рецензентом		виконано

Науковий керівник _____ д. е. н., проф. Божкова В.В.

(підпис)

李路漫

Здобувач _____

(підпис)

Лі Лумань

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	8
1.1. Економічний зміст основних засобів як об'єкта обліку і контролю	8
1.2. Склад та класифікація основних засобів	19
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА	25
2.1. Зміст облікової політики АТ «СУМИГАЗ»	25
2.2. Методика та організація синтетичного і аналітичного обліку наявності і руху основних засобів підприємства	26
2.3. Шляхи удосконалення первинного обліку основних засобів	34
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	37
3.1. Завдання, об'єкти, джерела та послідовність аудиту основних засобів	37
3.3. Аудит основних засобів АТ «СУМИГАЗ»	40
3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів	50
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Економічний розвиток України залежить від потужності її національної економіки. Важливу увагу приділяють основним засобам підприємства, які становлять фундамент матеріально-технічної бази підприємства.

Ефективне використання довгострокових активів залежить від отримання керівництвом своєчасної, точної та повної бухгалтерської та фінансової інформації. Таким чином, зростає роль і значення бухгалтерського обліку та аналізу як однієї з найважливіших функцій управління.

Однак традиційні системи бухгалтерського обліку не можуть у довгостроковій перспективі задовольнити зростаючі інформаційні потреби управлінського персоналу. Відсутність чіткості подання та часті зміни в законодавстві призвели до тривалого погіршення характеру активів, а також до плутанини у сприйнятті інформації про ці активи у фінансовому обліку та податках. Встановлюючи та створюючи ринкові відносини в нашій країні, нам необхідно вдосконалити методику обліку та керувати та аналізувати наявність та рух активів протягом тривалого часу на підприємствах, тому що це буде корисно. Це включає використання машин, обладнання, виробничих приміщень та інші робочі ресурси.

Оцінка довгострокових активів також важлива і є важливою частиною загальної оцінки господарського підприємства, оскільки довгострокові активи зазвичай займають більшу частину активів компанії, ніж інші активи.

Основною метою оцінки довгострокових активів є перевірка правильності структури, повноти та ефективності розрахунку довгострокових активів та достовірності зменшення вартості. Крім того, аудит довгострокових активів необхідний для прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства на основі рекомендацій зовнішніх аудиторів або для підготовки внутрішнього обліку. Це дослідження також важливо для створення системи управління ефективним використанням усіх видів ресурсів, встановлення та представлення достовірних даних у звітах, вказівки на успіхи та невдачі

менеджменту в досягненні поставлених цілей, збільшення капіталу в результаті господарської діяльності.

В ринкових умовах ведення бізнесу підвищуються вимоги до роботи бухгалтерів і бухгалтерських фірм, що зумовлює розвиток її методів в частині автоматизованої обробки облікової інформації щодо довгострокових активів.

Такі вчені, як Ф.Ф. Бутинєв, Г.М. Давидов, Н.І. Кругляк, Л.П. Кулаковська, Л.П. Піча має важливе значення у своїй роботі з вивчення бухгалтерського обліку, аналізу та оцінки довгострокових активів.

Отже, важливість довгострокових активів у діяльності підприємства, розгляд і детальне вивчення обліку довгострокових активів, аналіз характеру наявності, руху та довгострокового використання ресурсів і управління ними підтверджують актуальність обраної теми дипломної роботи.

Об'єктом дослідження є облік, аналіз та оцінка довгострокових активів в АС «СУМИГАЗ».

Предметом дослідження є вивчення практики бухгалтерського обліку та управління, аналіз та оцінка наявності та руху основних засобів підприємства.

Метою дослідження даної роботи є вивчення методики та управління обліком, аналіз та оцінка наявності та руху активів у довгостроковій перспективі, вивчення сутності обліку, аналіз та оцінка довгострокових активів на ВАТ «СУМИГАЗ», та розробка шляхів удосконалення.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати кілька завдань:

- охарактеризувати сутність довгострокових активів, види оцінки та методи нарахування амортизації;
- розглянути структуру та класифікацію довгострокових активів;
- вивчення правових та правових засад обліку, аналізу та оцінки основних засобів;
- розглянути можливість складання звіту про довгострокові активи підприємства;
- бути знайомим із внутрішнім контролем та аудитом активів компанії, що перевіряється протягом тривалого часу;

- аналізувати стан інвестиційних активів підприємства;
- розробка шляхів удосконалення розрахунків за довгостроковими активами в аудитуемому підприємстві;
- здійснювати моніторинг дотримання законодавчих та нормативно-правових актів щодо прав, обов'язків та відповідальності роботодавців відповідно до положень законодавства про охорону праці.

При написанні дипломної роботи використовувалися аналітичний метод, метод синтезу, статистичний метод та математичний метод.

РОЗДІЛ 1.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічний зміст основних засобів як об'єкта обліку і контролю

Основним видом діяльності підприємства є виробництво продукції (надання послуг). Основні засоби відіграють важливу роль у виробництві продукту.

Основні засоби - це матеріальні активи підприємства, призначені для використання у виробництві або доставці товарів, наданні послуг, здачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративної та культурної діяльності - культура, очікуваний термін ефективності, користування (користування) на строк більше одного року (або зміна керівництва, якщо воно перевищує один рік) [19].

Строк фактичного використання (використання) основного засобу - це період, протягом якого підприємство планує використовувати основний засіб, тобто, j. період, протягом якого підприємство виробляє (виробляє) очікуваний обсяг продукції (робіт, послуг), та їх застосування [19].

Об'єкти основних засобів такі:

- завершений пристрій з усіма аксесуарами та пристосуваннями;
- спеціальний предмет розроблені для виконання певних функцій;
- окремий набір предметів структурно пов'язаного обладнання з однаковим або різним призначенням, спільними засобами обслуговування та контролю та єдиною основою, щоб кожне обладнання могло виконувати свою функцію, а команда могла виконувати діяльність лише в комплексі, а не ізольовано;

– інші активи, що відповідають визначенню довгострокових активів, або частина цих активів, контрольована підприємцем [19].

Об'єкти основних засобів відображаються як активи, тобто можуть бути включені до балансу підприємства, якщо:

- його значення можна точно визначити;
- облікова одиниця може отримати економічні вигоди від її використання [19].

У бухгалтерському обліку використовуються такі оцінки основних засобів:

1. Первісна ціна - це попередня (реальна) ціна основного засобу, виражена грошовою сумою або реальною вартістю інших засобів, сплачених (переданих), витрачених на придбання (будівництво) основного засобу. Він використовується для оцінки основних засобів на момент їх придбання підприємством.

Вона включає:

- суми, сплачені на підставі договору постачальника (продавця);
- суми, сплачені організаціям за виконання робіт на підставі будівельного підяду та інших договорів підяду;
- кошти, передані організаціям за інформаційно-консультаційні послуги, пов'язані з придбанням (будівництвом) основних засобів;
- реєстраційні збори, державні збори та аналогічні збори за придбання (придбання) прав на довгострокові активи;
- збори, податки та інші збори, пов'язані з придбанням (будівництвом) основних засобів, які не сплачуються підприємству;
- ціна, сплачена організації-посереднику, через яку було придбано основний засіб;
- витрати на страхування ризиків, пов'язаних з продажем довгострокових активів;
- витрати на монтаж, монтаж, ремонт і технічне обслуговування довгострокових активів;

- інші витрати, пов'язані з придбанням (будівництвом) основних засобів та введенням їх в експлуатацію.

2. Залишкова (реальна) вартість — первісна вартість, зменшена на амортизацію. Використовується при відображенні в балансі тексту «Основний засіб».

3. Справедлива вартість – це обмінна вартість активу або зобов'язання, яка буде сплачена в результаті операції між поінформованими, зацікавленими та незалежними сторонами. Використовується для визначення початкової ціни безоплатно придбаної інвестиційної нерухомості, яка входить до статутного капіталу.

4. Скоригована вартість - це вартість довгострокових активів після оцінки. У бухгалтерському обліку та відомості зазначається первісна вартість після переоцінки, яка проводиться при відмінності стану основних засобів більш ніж на 10% від справедливої вартості на дату складання фінансової звітності.

5. Ліквідаційна вартість — сума грошей або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати шляхом продажу (оцінки) довгострокового активу після закінчення терміну його служби (корисності) за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем. Він використовується для розрахунку річної та місячної міграції [57, с. 247-248].

Перехід України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку вимагає таких самих змін у системі бухгалтерського обліку, які діють тут. У міру необхідності ці зміни стосуються питань обліку, аналізу та оцінки довгострокових активів.

Важливою умовою успішного створення обґрунтованої методики обліку, аналізу та перевірки довгострокових активів на підприємствах, яка відповідає національним інтересам уряду та інтересам приватної особи, беручи до уваги економічні рахунки країни, тенденції, фактори, пов'язані з минулими успіхами, зміни в економічному світі та соціальному житті та

ретельне вивчення досвіду іноземних держав з використанням багатьох методів, які були встановлені в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Важливим є теоретичне дослідження структури системи обліку довгострокових активів та видів контролю та управління, яке базується на питаннях обліку довгострокових активів, контролю управління, аналізу. . має бути розроблена перевірка.

Вивчення ідей ідей, публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених і бізнесу показує, що облік довгострокових активів став дуже складним, і виникне багато проблем, які негативно вплинуть на процес управління виробництвом, скоротять ефективність використання. . основних засобів. До цих проблем можна віднести різний підхід до термінів та визначення сутності довгострокових активів у бухгалтерському обліку та фінансовому оподаткуванні, принципи визначення довгострокових активів, проблему вдосконалення системи нарахування амортизації, підвищення інформативності первинних документів, пов'язаних з до обліку довгострокових активів, наприклад, і аналізу ефективності використання основних засобів та ймовірності його прогнозування [72, с. 407-408].

Важливе значення для розвитку вітчизняної теорії бухгалтерського обліку мають результати теоретичних і практичних розробок, отриманих протягом багатьох років у сфері вдосконалення обліку, аналізу та перевірки довгострокових активів Білухи М.Т., Бланка І.О., Бутинця Ф.Ф., Герасимовича А.М., Валуєва Б.І., Голова С.Ф., Завгороднього В.П., Коцупатрого М.М., Лінника В.Г., Озерана В.О., Осадчого Ю.І., Пархоменка В.М., Пушкаря М.С., Ентоні Р.Н., Сопка В.В., Стукова С.О., Ткаченко Н.М. та інших вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів.

Аналіз наукових робіт, присвячених проблемі дослідження, свідчить про відсутність комплексного підходу до дослідження довгострокового обліку. Тому проведені дослідження стосуються конкретних галузей (вугільна, гриль) або зосереджені на відповідній сфері роботи (оплата праці) [72, с. 409].

Сучасна економічна література часто ототожнює поняття «основні засоби» та «основні фонди», замінюючи одне поняття іншим, і серед економістів немає єдиної думки щодо визначення того, що вони означають, що призводить до великих проблем. .

Так, Сук Л.К. та Виговська Н.Г. Стверджується, що ці поняття не можна розділяти, оскільки основні засоби — це сукупність цінностей активів, а основні засоби є джерелом як основних, так і оборотних засобів. Крім того, вони підкреслюють, що їх вартість відображається в різних частинах балансу: основні засоби - в активі, основні засоби - в пасиві [53, с. 79].

Андрійчук В.Г. також наголошує, що фонди є фінансовим відображенням засобів праці, основні засоби є матеріальною складовою [27, с. 341].

На думку К. О. Утенкової, слід вживати слово «основні засоби», тому що, відповідно до розділу бухгалтерського обліку, основні засоби є товарами довгострокового використання і не можуть ототожнюватися з ресурсами, які є джерелом засобів [74, с. 70].

Існує також думка зарубіжних вчених, згідно з якою основні фонди – це економічні ресурси з такими характеристиками: вони рідкісні або доступні в невеликих кількостях [74, с. 71].

Вважається, що одним із перших визначень терміну «основні фонди» є твердження А. Сміта про те, що фонд — це сукупність продуктів сільськогосподарської та промислової діяльності. Фонд є капіталом лише в тому випадку, якщо він приносить гроші або прибуток власнику [74, с. 71]. Тому А. Сміт визначає фонди як ресурсну базу накопичення капіталу.

Для основних засобів також можна виділити такі визначення.

На думку Н.М. Ткаченка, основними засобами підприємства є поєднання методів праці, предметів і матеріальних цінностей, які працюють у природі, у сфері матеріального виробництва та невиробничій сфері [43, с. 155].

Бойко В.М. зазначає, що основні фонди – це сукупність видів діяльності, які працюють протягом тривалого часу в процесі створення ресурсів у

незмінному середовищі та які передають їх у новий продукт, створений частинами під час зношування [28, с. 83].

На думку В. П. Завгородньої, до довгострокових активів відносяться матеріальні активи, які підприємство може використовувати у виробництві чи реалізації товарів і послуг, здавати в оренду іншим особам, для управління виробничою діяльністю. [65, с. 251).

Доктор економічних наук, професор Бутинець Ф.Ф. вважає, що основні засоби - це матеріальні активи, які:

- у володінні бухгалтерії з метою виробництва, надання товарів чи послуг, для надання в оренду іншим особам або для адміністративних потреб;
- передбачається використовувати протягом періоду, довшого за один рік (або у разі будь-якої зміни керівництва, якщо вона довшо за рік) [57, с. 241].

Сучасний економічний словник говорить, що основний засіб - це засіб, який використовується в тривалому виробництві і має тривалий термін амортизації. Обсяг основних фондів визначається в грошовому виразі, за їхньою вартістю основні фонди іноді також називають коштами, вкладеними в інвестиційний процес [40, с. 71].

Сучасні економісти дотримуються таких поглядів на те, що слід відносити до основних засобів. Перш за все, вони вважають, що основні засоби – це активи, які мають тривалий термін служби, використовуються підприємством і здебільшого продаються, а не для їх подальшого продажу [74, с. 72]. Іншими словами, головною метою є довгострокове використання, ніби актив стає інвестиційним лише тоді, коли бізнес починає його використовувати. Тому немає постійної та тимчасової властивості чи імені змінної. Крім того, цікаво відзначити, що бракує інформації про поступову втрату вартості цих інструментів у міру їх зношування. Виходячи з вищесказаного, це визначення є дещо поверхневим і неповним.

Іншими словами, є дві основні теми, пов'язані з визначенням «основні засоби» та «основні фонди»:

1. визначити терміни «основні засоби» та «основні фонди»

2. сильна поляризація цих слів.

Щодо класифікації основних засобів, то на сьогодні існує дві окремі класифікації основних засобів: бухгалтерська та податкова для нарахування амортизації. На думку науковців Олексієнка М.Р. та Пугир М.О., плутають облік основних засобів. Крім того, поділ на дві класифікаційні групи довгострокових активів ускладнює облік і звітність [67, с. 60].

В обліку довгострокових активів виникають актуальні проблеми, які потребують негайного вирішення, їх оцінки та переоцінки.

У міжнародній торгівлі існує 4 методи визначення використаних активів: на основі фактичної ціни придбання, вартості заміщення, потенційної ціни придбання та амортизації.

Перший спосіб оплати базується на оцінці майна за попередніми цінами. Під час оцінки активу за методом дисконтованої вартості актив обліковується за дисконтованою вартістю майбутніх грошових потоків, які актив генеруватиме під час господарських операцій. Інші два методи базуються на поточній ринковій вартості майна.

Відповідно до історії бухгалтерського обліку, серед вчених немає єдиної думки щодо того, як визначити довгострокове багатство. Лука Пачолі у своєму «Трактаті про рахунки та записи» в 1494 році вказав на два контрдокази: бути оціненим за найвищими торговельними цінами та ціною, яку автор мав намір використовувати в загальному рахунку. А. ді Піетро (1550-1590) започаткував кон'юнктурній оцінку на основі продажних цін. Він писав, що залишки ви будете розраховувати відповідно до ціни, за яку хочете продати [75]. Представники французької школи вчені Е. Леоте (кінець XIX ст.) і К. Бурнісьєн (поч. XX ст.) у своїх працях розвинули концепцію матеріальної оцінки інвестування купівельної ціни. Л. Розенберг та І. Кемплер вважали, що стандартом оцінки є просто ціна покупки, а не оцінка. Представник німецької школи Т. Лімперг (1879-1961) запропонував теорію, згідно з якою облік довгострокових активів слід вести не за ціною придбання, а не за поточними

цінами, а за витратами на відновлення. Він вважає, що така оцінка повинна відображати цінності у звітах [75].

Триває дискусія щодо концепції обліку, яка застосовується до первісної та переоцінки основних засобів. Маргуліс А.М. та Глібов С.Ф. розглянули можливість систематичного перегляду з використанням балів і балів на основі нової оцінки. Ідею кошторисної оцінки підтримує А.А. та Руданівський О.П. [78].

Тому вчені мають різні думки щодо довгострокової концепції доступності ресурсів. Але, на нашу думку, не можна погодитися з тим, що відмінності в оцінці - це переважно відмінності у вигодах інтересів адресатів балансу, користувачів інформації. Для різних людей можуть бути зафіксовані різні фінансові значення: керівники, власники або акціонери підприємства, кредитори, інші партнери.

З метою приведення залишкової вартості довгострокових активів до справедливої вартості проводяться оцінки довгострокових активів.

Довгострокові активи можуть бути переоцінені з двох причин:

1. зміни ціни придбання активу протягом тривалого часу, пов'язані з удосконаленням технології його виробництва;
2. внаслідок значної зміни купівельної спроможності грошей, пов'язаної з інфляційними умовами.

Звичайно, ці питання взаємопов'язані. Оцінка довгострокових активів має дві мети, на думку Павлюка І.З. позитивно вплине на достовірність подання інформації:

1. бухгалтерський облік - показують гарантовану вартість довгострокових активів на основі ринкових цін з метою надання додаткової облікової інформації;
2. фінансова мета - з урахуванням гарантованих інвестиційних витрат і збільшення амортизаційних відрахувань, тобто досягнення можливості заміни довгострокових матеріалів, що ліквідуються [78].

Тому, проаналізувавши всі переваги та недоліки такої оцінки, ви можете прийняти рішення про необхідність оцінки майна протягом тривалого часу за справедливою вартістю і завжди встигати оцінити майно довго.

При виборі довгострокового способу оплати необхідно враховувати той факт, що жоден довгостроковий платіж не може задовольнити вимоги всіх користувачів фінансової інформації. Тому на сьогодні українські підприємства в питаннях, пов'язаних з обліком оцінки та переоцінки активів, керуються Законом (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», встановленим та затвердженим Законом Міністерства фінансів України від 4 р. /27. / 2000 № 92 (зі змінами та доповненнями). Пункт 16 П(С)БО 7 надає суб'єкту господарювання право вибору: суб'єкт господарювання може переоцінити довгостроковий актив, якщо його залишкова вартість відрізняється (більш ніж на 10 відсотків) від справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки основного засобу всі об'єкти, що входять до групи основних засобів, що містить цей об'єкт, переоцінюються в один день. Оцінка основних засобів групи, яка вже оцінила ці об'єкти, повинна проводитися послідовно, щоб балансова вартість на дату балансу не відрізнялася від справедливої вартості. При визначенні справедливої вартості основних засобів застосовуються положення ст. 7 Закону України «Про оцінку нерухомого майна, провадження з нерухомим майном та професійну діяльність у сфері оціночної діяльності в Україні» від 07.12.2001 р. 2658-III (зі змінами), який описує випадки, коли вимоги до основних засобів мають відповідати положенням цього Закону, одним із яких є переоцінка основних засобів для цілей бухгалтерського обліку. Закон також встановлює певні правила, процедури та інші вимоги до управління оцінкою нерухомого майна. Однією з обов'язкових умов є вимога щодо професійної оцінки майна професійним оцінювачем відповідної кваліфікації.

Оскільки послуги з оцінки платні, більшість компаній не бажають проводити аудит, спотворюючи таким чином показники аудиторського звіту. Тому основні засоби краще обліковувати за справедливою вартістю, а щоб

зменшити фінансові витрати на процес аудиту, для цілей переоцінки необхідно розділити поточні основні засоби на певні групи, стає менш сумно окремо із зазначених у п. 5 П(С)БО 7 з урахуванням періодичності аудиту, які включені до Положення про облікову політику.

Відомі вчені та експерти, займалися питаннями первинного обліку операцій, пов'язаних з основними засобами, серед яких: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.Ф. Огійчук та В.П. та інші.

Перші облікові відомості про наявність, рух, капітальний ремонт та іншу діяльність, пов'язану з основними засобами, з'являються в кількох окремих регістрах, які є однаковою постійною інформацією. Це не сприяє високій якості облікового запису, підвищує складність обробки та подання інформації, створює певні проблеми в структурі текстового потоку та забезпечує необхідні форми [72, с.410].

Тому сучасний стан основної літератури з обліку та інвентаризаційних описів основних засобів є дублюючим. Форми листівок ОЗ-6, ОЗ-7 та ОЗ-8 містять дуже різну інформацію. При цьому у формах поточного обліку не враховується обладнання, придбане підприємством в якості резерву перед введенням в експлуатацію, і на практиці виникнуть певні труднощі з розрахунком знижки дисконту.

Інформація про зміни первісної вартості запасів після оцінки та індексації до форм бухгалтерського обліку не вноситься.

Ще однією проблемою в обліку основних засобів є врахування джерела надходження основних засобів на підприємство. Отже, субрахунок 152 «Придбання (будівництво) основних засобів» призначено для обліку витрат на придбання або будівництво основних засобів; витрати на придбання або будівництво інших основних засобів - субрахунок 153 "Придбання (виготовлення) інших основних засобів". Крім того, субрахунок 151 «Основне виробництво» використовується для розрахунків за витратами на виробництво основного капіталу на договірних або комерційних засадах [58, с. 321-322].

Для ведення бізнесу варто знати, звідки взявся цей канал і як народилося поняття основних засобів. Тому за рахунком 152 "Придбання (будівництво) основних засобів" необхідно відкрити аналітичні рахунки третього порядку за каналом надходження об'єктів визначених засобів: будівництво за власні кошти господарським способом; побудовані своїми силами на субпідрядній основі; шопінг; безкоштовна доставка; придбання у формі внеску до статутного капіталу.

Крім того, є недоліки системи нарахування амортизації:

1. амортизація нараховується не від повної вартості довгострокових активів, а навпаки – від остаточної вартості. Таким чином, виникає регрес — планомірне зменшення суми та штучне продовження періоду нарахування амортизації;

2. розрахунок зменшення амортизації за станом довгострокових активів не щомісячно, а щоквартально, з перерахуванням довгострокових активів, визначенням суми прибутку та обчисленням податків, які відбуваються кожного місяця;

3. наявність групових норм амортизації є аномалією і пережитком нормативного соціалістичного методу обліку, оскільки споживається кожен конкретний товар. Визначення нормативного терміну корисного використання основних засобів шляхом ділення 100% на відсоток зносу, а не на оборотність;

4. включати до розрахунку амортизації витрати на капітальний ремонт та інші поліпшення довгострокових активів, що призводить до викривлення показника вартості придбання довгострокових активів та суми амортизації, а не навпаки. ;

5. Розрахунок амортизації після закінчення нормативного терміну експлуатації основних засобів.

Вивчення практичної діяльності підприємств дозволяє констатувати, що їх керівництво надає великого значення питанню автоматизації вирішення облікових завдань та аналізу довгострокових активів на автоматизованому робочому місці бухгалтера.

Йдеться про створення бази даних інформації про наявність довгострокових активів, створеної на основі інвентаризаційного обліку. При цьому керівник і бухгалтер можуть проаналізувати значення будь-якого показника з інформаційної бази за необхідний період часу.

Отже, комплексний підхід до обліку та аналізу довгострокових активів дає можливість оперативно отримати всі необхідні дані за конкретний період та значно підвищити рівень управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Щодо аудиту основних засобів було зазначено, що він відіграє важливу роль у загальному аудиті комерційного суб'єкта. Використання методології наукового аудиту є об'єктивним процесом, оскільки впливає на достовірність інформації, представленої про інвестиційну нерухомість.

Оскільки специфіка аудиту основних засобів пов'язана з певними особливостями господарської діяльності підприємств, актуальним є вивчення порядку проведення цього аудиту в Україні.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних основ перевірки основних засобів зробили українські вчені: Кругляк Б., Кулаковська Л., Піча Ю., Усач Б., Войнаренко М., Мних Є., Нападовська Л., Пантелєєв. В. та ін. [27, с. 22].

Незважаючи на значну кількість робіт науковців, підприємства мають проблеми з перевіркою довгострокових активів, а саме недостатнє висвітлення питання обробки інформації.

Тому для якісного проведення аудиту довгострокових активів необхідно ретельно спланувати, розділити аудит на кілька етапів і досягти поставлених цілей на кожному з них.

1.2. Склад та класифікація основних засобів

Для правильного ведення довгострокового обліку важлива його структура та класифікація, які допомагають показати справжній характер основних засобів.

Основні засоби класифікуються за галузевою ознакою, призначенням експлуатації, використання та форм власності.

За галузевою ознакою основні засоби поділяються на:

- промисловість;
- сільське господарство;
- будівництво;
- транспортні;
- спілкування.

За принципом роботи основні методи поділяються на:

- виробничі, які безпосередньо беруть участь у процесі виробництва або у його реалізації: будинки, споруди, машини та електрообладнання, машини та робоче обладнання тощо;
- невиробничі, не задіяні безпосередньо у виробництві: будинки та споруди житлового, соціально-культурного призначення та транспортні засоби, інструменти, обладнання та інші основні засоби для некомерційних проектів, які служать соціально-культурним цілям та побутовим потребам населення.

За призначенням основні предмети поділяються на:

- діючі – основні ресурси, що використовуються в економіці;
- недіючі – інвестиційна нерухомість, яка не використовується в поточному періоді, пов'язана з тимчасовим утриманням окремих підприємств або магазинів;
- запасні – зарезервовано багато обладнання, з наміром замінити матеріал у довгостроковій перспективі.

За формою власності довгострокові активи поділяються на:

- власна - інвестиційна нерухомість компанії;

– орендовані - довгострокові активи, які використовуються підприємством за договором оренди [41, с. 245-246].

Для цілей бухгалтерського обліку довгострокові активи класифікуються за такими групами.

1. Основний матеріал:

- земельна ділянка;
- втрати капіталу на поліпшення земель;
- обладнання для будівництва, житла та доставки;
- машини та обладнання;
- автомобілі;
- інструменти, обладнання та інвентар, товари;
- робочі та продуктивні тварини;
- однорічні рослини;
- інші основні засоби.

2. Інші матеріальні довгострокові активи:

- бібліотечні фонди;
- короткострокові активи;
- тимчасове житло (не погоджене);
- природні ресурси;
- тара для зберігання;
- речі прокату;
- інші необоротні активи.

3. Незавершений капітал [19].

Пунктом 145.1 статті 145 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. 2755-VI (зі змінами) встановлено таку класифікацію груп довгострокових активів та інших довгострокових активів та мінімально допустимі строки їх амортизації, наведені в таблиці. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації

Група	Мінімально допустимий строк амортизації
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі, споруди,	20
передавальні пристрої	15
група 4 – машини та обладнання	10
з них :електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 грн	5
група 5 – транспортні засоби	2
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	5
група 7 – тварини	4
група 8 – багаторічні насадження	6
група 9 – інші основні засоби	10
група 10 – бібліотечні фонди	12
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	-
група 13 – природні ресурси	5
група 14 – інвентарна тара	-
група 15 – предмети прокату	6
група 16 – довгострокові біологічні активи	5
	7

Оскільки основні засоби приносять економічну вигоду підприємству протягом тривалого періоду часу, коли вони використовуються у виробництві, роботі, наданні послуг або в виробничих цілях, їх вартість включає

собівартість продукції і розподіл не одноразовий, а через деякий час. термін використання шляхом нарахування амортизації.

Амортизація довгострокових активів – систематичний розподіл амортизаційної вартості (первісної придбані та виробничі вартості) довгострокових активів протягом періоду використання (користування) [19].

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (використання) об'єкта, визначеного наказом по підприємству, коли цей об'єкт оприбутковується як майно (включається на баланс), але не менший від зазначеного в п. 145.1 статті 145 Податкового кодексу України та зупинено на період анулювання (у зв'язку з будівництвом, реконструкцією, добудовою, реставрацією, ремонтом та з інших причин) на підставі документів, що характеризують розпорядження таким майном. Переоцінка строку придатності (використання) об'єкта основних засобів здійснюється у разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання, але не може бути меншим за пунктом 145.1 статті 145 Податкового кодексу України. .

Амортизація основних засобів нараховується виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання (крім виробничого методу нарахування амортизації). Амортизація довгострокових активів здійснюється до досягнення надлишковою вартістю об'єкта амортизаційної вартості.

Підприємство обирає індивідуальний метод амортизації з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Підпунктом 145.1.5 пункту 145.1 глави 145 Податкового кодексу України встановлено такі методи нарахування амортизації:

1. лінійний метод, згідно з яким розмір річної амортизації визначається шляхом ділення приведеної вартості на строк корисного використання основного засобу;

2. метод зменшення залишкової ціни, згідно з визначенням суми зменшення в році в результаті залишкової ціни товару на початок звітного року або первісної вартості на день його амортизації та річна норма

амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) розраховується як різниця між одиницею і результатом базису потужності кількості років корисного використання об'єкта в результаті ділення приведеної вартості об'єкта на його первісна вартість;

3. метод швидкого зменшення залишкової ціни згідно з визначенням суми річного зменшення за рахунок залишку активу на початок звітного періоду або первісної вартості на дату початку амортизації та річна норма амортизації, розрахована протягом терміну експлуатації активу, подвоюється. Цей метод використовується при нарахуванні амортизації довгострокових активів групи 4 (машини та обладнання) і 5 (транспортні засоби);

4. кумулятивний метод, згідно з яким сума річної амортизації визначається як результат амортизаційної вартості та мультиплікатора. Кумулятивний коефіцієнт розраховується шляхом ділення кількості років, що залишилися до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на загальну кількість років його корисного використання;

5. виробничі методи, згідно з якими величина місячного скорочення визначається як добуток місячного обсягу продукції (робіт, послуг) на виробничу норму зменшення. Виробнича норма амортизації розраховується шляхом ділення величини амортизації на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), яку підприємство передбачає виробити (виготовити) з використанням основних фондів.

Амортизація товарів груп 9, 12, 14, 15 нараховується так само, як і виробнича. Амортизація невеликих основних фондів і доходів бібліотек може нараховуватися за рішенням платника податку в розмірі до 50% амортизаційної вартості основного засобу в першому місяці використання, а решта 50% вартості амортизованого основного засобу в місяці його зняття з активу (зняття з балансу) у зв'язку з невідповідністю критеріям відображення в активі або в першому місяці використання даного об'єкта в розмірі 100% його вартості.

Амортизація на основні групи 1 і 13 не нараховується [16].

РОЗДІЛ 2.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СЛВУМГ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Зміст облікової політики АТ «СУМИГАЗ»

Відповідно до умов облікової політики підприємства бухгалтерський облік ВАТ «СУМИГАЗ» ведеться у формі журнально-ордерної форми, а саме з використанням: капіталу, Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, відповідальності та результатів господарської діяльності підприємств і організацій.

До складу основних засобів підприємства входять матеріальні засоби зі строком корисного використання один рік і первісною вартістю понад 2500,00 грн. без урахування ПДВ.

Амортизація основних засобів на підприємстві розраховується прямолінійним методом. При цьому методі річна амортизація визначається шляхом ділення вартості на термін корисного використання активу.

Строк корисного використання основних засобів визначається відповідно до групи. Відповідно до статті 145.1 ст. 145 Податкового кодексу України майно на підприємстві поділяється на 16 груп.

Маловартісні засоби включають в себе активи вартістю менше 2500,00 грн і мають термін корисного використання один рік.

Запаси реєструються та звітуються за нижчою з двох оцінок: первісною або чистою вартістю.

Первісна вартість запасів є сумою фактичних витрат на закупівлю або виробництво. Чиста вартість запасів – це очікувана вартість товарів за звичайних умов господарювання мінус очікувані витрати на завершення їх діяльності та їх продаж.

Рівень запасів на підприємстві визначається за допомогою методу середньозваженої собівартості, який визначає продажну ціну частини запасів

і загальну вартість запасів (залишок на початок звітнього періоду та товари, продані за цей період) треба поділити на кількість одиниць цих книг.

Товари оцінюються за роздрібними цінами з використанням середнього відсотка роздрібної надбавки.

Постанова про облікову політику описує наступні принципи ведення бухгалтерського обліку:

- готова продукція та готівка в касі - кожного першого числа місяця;
- товарів, запасних частин, паливно-мастильних матеріалів, дешевих та швидкопсувних товарів, одягу, сільськогосподарських товарів та інших товарів першої необхідності - щороку з 1 листопада.

Для управління інвентаризації були створені постійні інвентаризаційні комітети. Результати інвентаризації затверджуються на засіданнях інвентаризаційних комісій.

Керівництво бухгалтерією підприємства покладається на головного бухгалтера, він веде облік фінансових результатів діяльності підприємства. Планування та управління робочими днями бухгалтерії здійснюється за допомогою системи графіків, які описують процедури бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться згідно засад облікової політики.

2.2. Методика та організація синтетичного і аналітичного обліку наявності і руху основних засобів АТ «СУМИГАЗ»

АТ «СУМИГАЗ» використовує Рахунок 10 Довгострокові активи для ведення синтетичного обліку та розширення інформації про наявність та рух довгострокових активів. За цим номером рахунку в балансі підприємства відображаються записи про доходи від основних засобів, які враховуються на основі первісних витрат і суми відповідних витрат на поліпшення майна та орендну плату, а вибуття основних засобів відображаються в кредиті.

Дане підприємство використовує такі субрахунки рахунка 10 Основні засоби:

- 103 «Будинки і споруди»;
- 104 «Машини та інструменти»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, інвентар та інвентар»;
- 109 «Інша інвестиційна нерухомість».

На підприємстві також є тимчасові споруди, які описані на субрахунку 113 «Тимчасові споруди» рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

При придбанні нових активів підприємство використовує субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» і 153 субрахунок «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів».

На субрахунок 152 списуються основні засоби, що потребують монтажу, на субрахунок 153 — основні засоби, що не потребують монтажу.

Джерелом фінансових витрат на створення, виробництво або придбання основних фондів, а також на реконструкцію, розширення та технічне оновлення основних фондів на підприємстві є власні кошти підприємства (прибуток, уцінка) та місцеві та регіональні фінанси.

Інвестиції здійснюються на підрядній основі (спеціальні споруди та монтажні роботи за замовленням) і на господарській основі (тобто силами самого підприємства).

Бухгалтерський облік капіталу ведеться за різними основними засобами та іншими основними засобами.

Усі отримані бізнесом ювелірні вироби передаються особам, які мають права власності.

Для полегшення обліку та забезпечення довгострокового володіння активами кожному активу присвоюється відповідний інвентарний номер. Цей номер зберігається для закладу, поки він залишається в компанії.

Облік довгострокових активів в АТ «СУМИГАЗ» ведеться бухгалтерами головного офісу за кредитними картками типової форми № 1. ОЗ-6 в гривнях (без копійок).

Кредитні картки заповнюються на підставі оригіналів документів (згода, техпаспорт).

З метою організації зберігання кредитних карток це вноситься до опису кредитних карток довгострокових розрахунків (форма № ОЗ-7).

За місцезнаходженням довгострокових активів (з метою контролю за їх утриманням ведуться списки довгострокових активів (оприбуткування)): дата і номер документа та причина платежу.

Облік довгострокових активів за їх місцезнаходженням здійснюється відповідно до відповідальності осіб, відповідальних за збереження цих активів.

Кредитні картки основних засобів порівнюються з даними в інвентаризації основних засобів.

Кредитні картки, які використовувалися для розрахунків за довгостроковими активами, анулюються та додаються до документів, що підтверджують продаж довгострокових активів.

Для проведення розрахунків по амортизації основних засобів підприємство використовує рахунок 13 «Знос основних засобів» та субрахунки 131 «Знос основних засобів» і 132 «Знос інших довгострокових активів».

Рахунок 13 «Амортизація довгострокових прибутків» призначений для накопичення амортизації та зменшення суми амортизації, а їх зменшення обліковується за кредитом.

Облік ремонту та відновлення довгострокових активів на підприємстві ведеться таким чином. Особи, відповідальні за управління та утримання основних засобів, повинні забезпечити своєчасне, повне та якісне виконання всіх правил їх технічної роботи та обслуговування, необхідних для підтримки (повернення) робочих місць цього інвестиційного активу.

За обсягом і характером проведених реформ реформи в підконтрольній галузі поділяються на поточні реформи та основні реформи.

Поточний ремонт і капітальну модернізацію проводять кілька разів на рік – зазвичай не частіше одного разу на рік. При сучасному ремонті замінюють окремі частини без демонтажу всієї будівлі, при більш масштабному ремонті розбирають будівлю і замінюють вузли та вузли. Ремонт довгострокових активів може здійснюватися господарським шляхом, тобто силами підприємства або договірно (силами сторонніх організацій на основі угоди, підряду, контракту).

Для кожного елемента поточного або капітального ремонту готується звіт про дефект, у якому перераховуються частини, що підлягають заміні, необхідні ремонти, норми часу на роботу, робочу силу та запасні частини, кошторис витрат, а також дати початку та завершення. Якщо ремонт проводиться на господарських засадах, то на підставі помилки надсилається інформація про межу можливості отримання необхідних деталей і матеріалів для ремонту зі складу, замовлення на виконання робіт, складання, відновлення окремих деталей і вузлів та їх заміна і роботи по витратах на ці предмети.

Якщо ремонт виконується субпідрядником, акт про дефект складається перед представником Замовника. Погодження виконаних субпідрядником робіт з реконструкції підтверджується «Погодженням та видачею дозволу на відремонтоване, реконструйоване та оновлене обладнання» (форма ОЗ-2). Два легальних екземпляри (один для підрядника і один для замовника) передаються в бухгалтерію, з ініціативи якої роздруковуються необхідні документи для проведеного ремонту на кредитній картці облікового запису основних засобів. Крім того, цей закон є основою для обліку витрат на ремонт основних засобів.

Витрати на поточний ремонт та капіталізацію основних засобів не включаються до збільшення залишкової вартості, а відносяться на поточні витрати підприємства виходячи з вартості прямих джерел фінансування.

Роботи з нового будівництва та реставрації довгострокових активів виконують незалежні підрядні організації. Поставка подібна до загального оновлення основних фондів, але заходи, пов'язані з оновленням, доповненням, оновленням та реконструкцією інвестиційного активу, істотно змінять його техніко-експлуатаційні характеристики та ціни. Отже, витрати на ці заходи включаються до збільшення початкової вартості придбання основних засобів.

Надходження від нового будівництва, ремонту, реконструкції та додавання капітальних активів повинні бути включені на кредитну картку відповідної будівлі. Якщо введена дія суттєво змінює властивості та призначення об'єкта, для неї буде виготовлена нова кредитна картка, попередня буде вилучена та збережена для перевірки.

Якщо кінцева вартість об'єкта довгострокових активів відрізняється від його чистої вартості на дату складання фінансової звітності, підрозділ бухгалтерського обліку може переоцінити об'єкт довгострокових активів.

У разі переоцінки основного засобу в той же день переоцінюється все в групі основних засобів, якій належить переоцінений засіб.

Оцінка довгострокових активів групи, які вже були оцінені, проводиться послідовно в майбутньому таким чином, щоб їх остаточна вартість на дату складання фінансової звітності не відрізнялася від справедливої вартості.

Переглянута первісна ціна та сума амортизації довгострокових активів визначаються шляхом множення початкової ціни придбання та суми амортизації довгострокових активів на індекс оцінки, або Індекс оцінки визначається діленням поточної вартості об'єкта оцінюється за його залишковою вартістю.

Якщо залишкова вартість об'єкта довгострокових активів дорівнює нулю, його залишкова вартість визначається шляхом додавання поточної вартості цього об'єкта до його початкової (фіксованої) вартості без зміни суми зменшення багатства.

Основні засоби ВАТ «СУМИГАЗ» можуть бути переоцінені двома способами:

1. дооцінка - збільшення залишкової вартості довгострокового активу за рахунок підвищення ефективності;

2. уцінка - зменшення залишкової вартості об'єкта, довгострокового активу внаслідок зменшення його корисності.

Склад додаткового капіталу становить суму оцінки додаткового балансу, а склад цін — суму відрахувань.

У рамках господарської діяльності досліджуваного підприємства поступово відбувається фізичне та моральне придбання довгострокових активів. Тому з тих чи інших причин вони можуть піти.

Основні засоби можуть бути такими:

- непридатні для повторного використання;
- результат списку показав помилку;
- морально застаріла;
- зношені фізично.

Довгострокові активи знімаються з балансу шляхом їх ліквідації (згідно з Актом про ліквідацію довгострокових активів типова форма № ОЗ-3).

Для визначення непридатності довгострокових активів та визначення неможливості чи неефективності їх оздоровлення та оформлення необхідних документів для поводження з цими активами наказом керівника підприємства виписується постійна комісія. організуються щорічно, а саме:

- директор або його представник (голова комісії);
- головний бухгалтер або його представник;
- бухгалтери, які ведуть облік основних засобів;
- особа, на яку покладено відповідальність за збереження довгострокових активів.

У випадку, якщо обладнання видаляється у зв'язку з будівництвом нового обладнання, розширенням, будівництвом і модернізацією існуючих установок, комісія перевірить його присутність у плані будівництва, і обладнання за новою технологією буде затверджено на найвищому рівні. . управління та посилатися на відмітку в правилі скасування та дату

затвердженого плану. За результатами перевірки комісією буде складено Правила поводження з довгостроковими активами (форма № ОЗ-3) та питання поводження з автотранспортом - Акт поводження з автотранспортом (форма № ОЗ-4).).

Правила ліквідації довгострокових активів складаються комісією та затверджуються керівником установи. Згоду на зняття з балансу довгострокових активів дає керівник підприємства, яке є підприємством вищого рівня.

Основні засоби амортизуються за початковою ціною придбання або ціною придбання заміщення (крім випадків, коли основні засоби оцінюються або переоцінюються). При вибутті довгострокових активів у статтях зазначається сума амортизації та первісна вартість (може коригуватися).

За дрібним рахунком оприбутковуються всі деталі, вузли і комплекти обладнання, які вибули і вибули, придатні для ремонту іншого обладнання, а також речі, отримані шляхом вибуття основних засобів. Якщо ці частини або товари не можуть бути використані, вони будуть продані як інші товари (вторинні товари) і повинні бути відправлені до агентства, уповноваженого збирати ці матеріали.

Деталі та вузли, що містять дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння, після ліквідації основних засобів вилучаються та направляються на приватні підприємства України, які приймають та переробляють відходи та дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння.

Демонтаж та виведення з експлуатації довгострокових активів, які втратили будівельне призначення або не можуть бути використані, здійснюється після затвердження порядку виведення з експлуатації в установленому порядку.

При списанні основного засобу та списанні балансу до книги списання додається журнал обліку цього об'єкта.

Підприємство для виконання завдань з обліку у своїй роботі використовує раціональна система документообігу. Документообіг з обліку основних засобів наведено на рис. 2.1.

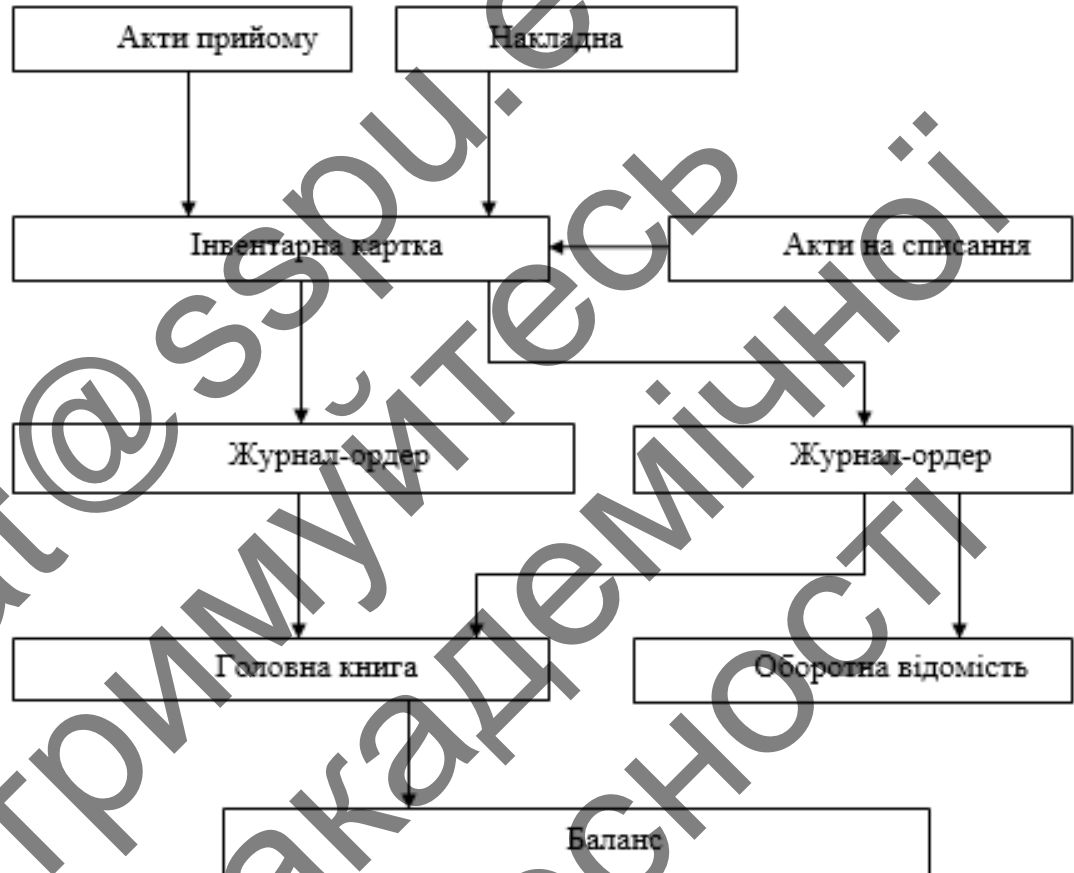

Рис. 2.1. Документообіг з обліку основних засобів

На підприємстві всі дані, отримані з попередніх документів на розрахунок основних засобів, у тому числі дані про зменшення основних засобів, переносяться в оборотну відомість, що складається та реєструється в кінці кожного місяця, в Журналі-ордері № 4, дані з якого потім переносяться у Головну книгу.

Цей журнал веде головний бухгалтер підприємства, який в кінці кожного місяця класифікує відомості про наявність і рух основних засобів головного офісу.

2.3. Шляхи удосконалення первинного обліку основних засобів

З метою удосконалення обліку довгострокових активів АТ «СУМИГАЗ» та підвищення ефективності його використання необхідно удосконалити первинний облік, оскільки вихідними документами для обліку довгострокових активів є вихідні документи.

Як уже зазначалося, рух довгострокових активів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, з моменту їх придбання, внутрішнього переміщення та вибуття перевіряється за різними стандартами первинних облікових документів, затвердженими наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.1995 р. 352 змін немає. У 2000 р. затверджено П(С)БО 7 «Основні засоби», яким встановлено вимоги до обліку довгострокових активів. Тому в літературі щодо руху довгострокових активів виникають певні суперечки, пов'язані з тим, що, з одного боку, первинні бухгалтерські документи містять багато інформації, яка не є необхідною для управління, а з іншого боку відсутня інформація про організації, надана національною П(С)БО.

Для вдосконалення ведення первинного обліку основних засобів можна зробити наступні кроки.

Форма інвентарної картки стандартної форми №. ОЗ-6 не відповідає вимогам нового облікового запису, тому в цей обліковий документ необхідно внести наступні дані:

- термін служби активів;
- зниження собівартості;
- справедлива вартість;
- механізм редукації;
- сума перегляду або амортизації будівлі.

Внесення цих даних в постійну інвентарну картку значно підвищує аналітичний і звітний характер.

Інша проблема полягає в тому, що основна облікова інформація про наявність, рух, ремонти та інше поводження з основними засобами повідомляється у багатьох окремих реєстрах, де одні й ті самі фіксовані дані та недоцільно вести якісний облік, складність обробки і дисплей збільшується. інформації та викликають певні труднощі у створенні потоку тексту та наданні необхідних форм.

Порівняння типових форм ОЗ-6 та № ОЗ-7 за формою № ОЗ-1 «Акт про договір передачі (внутрішнього переміщення) довгострокових активів» підтверджує, що реквізити закінчення приймальної комісії та підписи її членів нижче не вказані.

Однак правильність оформлення квитка та відкриття інвентарних карток свідчить про успішне виконання замовлення, тому що технічні умови не виконані, товар не прийнятий, тому кредитна картка не видається. Потім, додавши кредитну картку та підписи членів комітету, ви можете скоротити форму №. ОЗ-1.

Якщо на цій формі вказати підписи відправника та одержувача, то можна використовувати скорочену форму №. ОЗ-2 «Акт приймання-здавання перероблених, створених та нових речей».

Додаток інвентарної картки з підписами комісії з комплектування довгострокових активів після реконструкції, реконструкції, реконструкції та внеску із відображенням змін після цих дій можна скоротити у формі №. ОЗ-3 «Акт про скасування планових пунктів. нерухоме майно». Форма № ОЗ-4 "Робота за кресленнями для автотранспортних засобів" також не може бути використана, якщо в ній є залікова картка та підписи виробничої комісії та результати скасування ліквідації об'єкта.

Оскільки в АТ «СУМИГАЗ» використовується комп'ютеризована форма ведення бухгалтерського обліку, це досить просто, адже комп'ютерні програми можуть змінювати структуру поточного документа, тобто видаляти непотрібні графи та додавати нові.

Таким чином, у цій частині роботи вони мали справу з умовами управління підприємством, деталями облікової політики, методикою та веденням обліку довгострокових активів на підприємстві та способами підвищення якості компанії. перший рахунок довгострокових активів. активів ВАТ «СУМИГАЗ».

РОЗДІЛ 3. АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АТ «СУМИГАЗ»

3.1. Завдання, об'єкти, джерела та послідовність аудиту основних засобів

Аудит - це перевірка даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора щодо їх достовірності в усіх суттєвих аспектах та відповідності вимогам законів України, стандартів бухгалтерського обліку або інші правил відповідно до потреб користувача.

Аудит основних засобів – це незалежна перевірка правильності обліку, зберігання та нарахування амортизації основних засобів підприємства [29, с. 309]. Перед аудитом основних засобів постають такі завдання:

- забезпечення достовірності звітності, класифікації та оцінки довгострокових активів;
- перевірка дотримання вимог щодо обліку наявності та руху довгострокових активів;
- забезпечення правильного обліку переліку довгострокових активів;
- перевірити правильність ведення обліку надходжень довгострокових активів на підприємство та витрат на його утримання;
- підтвердження реквізитів щодо нарахування амортизації довгострокових активів та правильності її відображення в бухгалтерському обліку;
- перевірка правильності оцінки та нарахування амортизації довгострокових активів;
- забезпечення правдивості звітності з обліку планового вибуття;
- перевірка правильності оформлення документів та визначення витрат на коригування довгострокових активів та їх відображення в бухгалтерському обліку.

Цілями оцінки основних засобів та інших основних засобів є:

- наявність і характер обслуговування основних засобів;
- операції, пов'язані з рухом довгострокових активів, їх технічні характеристики;
- характер ліквідаційного рахунку та створення довгострокових активів;
- амортизація основних засобів;
- капітальний ремонт, технічне озброєння, реставрація та реконструкція основних засобів;
- облік орендованої інвестиційної нерухомості;
- купівля-продаж основних засобів;
- облік витрат на утримання та експлуатацію машин і устаткування.

Джерелами інформації про аудити основних засобів є:

- порядок згідно облікової політики підприємства;
- первинні документи з обліку довгострокових активів: Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) довгострокових активів (форма № ОЗ-1), Акт приймання-передачі відремонтованих, виготовлених з нових матеріалів (форма № ОЗ-2), Акт про ліквідацію основних засобів (форма № ОЗ-3), Акт про ліквідацію автотранспорту (форма № ОЗ-4), Акт про введення, початок і припинення машинобудівного виробництва (форма № ОЗ -5), книга обліку довгострокових активів (форма № ОЗ-6), опис книг обліку з обліку довгострокових активів (форма № ОЗ-7), аркуш обліку руху довгострокових активів (форма № ОЗ-8), перелік довгострокових активів (форма № ОЗ-9), розрахунок амортизації довгострокових активів (форма № ОЗ-14, № ОЗ-15 та № ОЗ -16);
- реєстри бухгалтерського обліку, що використовуються для відображення господарської діяльності з довгострокового обліку (Загальний реєстр, додаток серія № 4);
- дії та довідки про попередні перевірки, аудиторські рішення та інші документи, що узагальнюють результати контролю;
- бухгалтерська звітність для підприємства та інші [36, с. 163].

Перш ніж провести правильну оцінку основних засобів, необхідно:

- ознайомитись з обліковою політикою підприємства в частині управління довгостроковими активами за переглядається період, її змінами в порівнянні з попереднім періодом;
- дізнатися дату останньої інвентаризації основних засобів та її результати;
- ознайомитись з матеріалами оцінки основних засобів з 1 січня та їх бухгалтерським обліком;
- перевірити наявність наказів (розпоряджень) про створення на підприємстві постійно діючої комісії з питань амортизації основних засобів, щодо осіб, відповідальних за зберігання основних засобів на вашому робочому місці;
- ознайомитися з довгостроковими договорами оренди майна, укладеними з юридичними та фізичними особами;
- перевірити місцезнаходження картотеки основних засобів за місцем роботи в уповноваженої особи;
- забезпечити наявність у бухгалтерії підприємства офіційних нормативно-правових документів, що описують правила ведення обліку основних засобів, зразки різноманітних відомчих документів для їх реального обліку.

Така інформація дозволяє аудитору на початку перевірки мати загальне уявлення про ведення аудиторської звітності в компанії та визначити сфери, які потребують особливої уваги.

Оцінка основних засобів підприємства здійснюється в такому порядку:

1 етап - підготовка, коли інспектор визначає структуру матеріалу протягом тривалого часу, ступінь зносу, технічні характеристики, розташування і навантаження матеріалу. Експерт оцінює стан власності за такими напрямками:

- наявність первинних документів про господарські операції та інвестиційні активи товариства;

- розподіл обов'язків посадових осіб, відповідальності осіб, відповідальних за управління та рух інвестиційної власності;
- встановлення процедур довгострокового зберігання та управління матеріалами;
- довгострокова наявність запасів;
- ведення запису в журналі довгострокового руху матеріалів.

2 етап - основний, коли аудитор аналізує достовірність результатів довгострокової інвентаризації активів, проводиться вибіркова перевірка шляхом додавання окремих інвестицій. При виявленні порушення інспектор доповідає керівнику про усунення порушень. На цьому етапі інспектор перевіряє:

- участь об'єктів у складі основних засобів та справедлива вартість;
- точний розрахунок довгострокового зносу активів і визначення вартості ремонту;
- оцінка фінансових результатів від реалізації основних засобів;
- правильність бухгалтерської документації та нарахування амортизації основних засобів;
- точність інвентаризації та довгострокова переоцінка активів;
- зіставлення облікових і виробничих даних, головної книги та балансу;
- ефективне використання ресурсів у довгостроковій перспективі.

3 етап - аудитор готує на основі робочих документів звіт про характер обліку та висновок про достовірність, повноту та достовірність основних засобів та відображення їх у фінансовій звітності [36, с. 167].

3.2. Аудит основних засобів АТ «СУМИГАЗ»

Оцінка основних засобів в АТ «СУМИГАЗ» проводиться незалежною аудиторською фірмою.

Метою оцінки основних засобів є об'єктивний збір та оцінка свідчень щодо економічної та господарської діяльності та подій, пов'язаних з

основними засобами, з метою визначення рівня відповідності цієї інформації положенням законодавства – податкового та аудиторського, та надання результатів перевірки до зацікавлених сторони, користувача.

Об'єктом дослідження є пошук зафіксованої в різних джерелах інформації про основні засоби. Такими рахунками є 10 «Основні засоби», 13 «Знос (амортизація) основних засобів», 15 «Капітальні інвестиції», баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, примітки до фінансової звітності та ін.

При проведенні перевірки основних засобів в АТ «СУМІІГАЗ» аудитор керується наступними нормативно-правовими документами:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р. № 140-V (зі змінами та доповненнями).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями).
3. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994 р. № 69 (зі змінами та доповненнями).
4. Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.1995 р. № 352.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями).
7. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями).

8. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 (зі змінами та доповненнями).

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.02.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями).

10. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116 (зі змінами та доповненнями).

При перевірці основних засобів ТОВ «СУМИГАЗ» аудитор використовує такі джерела інформації:

- первинні документи (приймання-передача основних засобів; приймання-здавання відремонтованих, реконструйованих і нових предметів; повернення довгострокових активів; інвентарні картки);
- облікові реєстри для синтетичного обліку (відомості, ордерні рядки);
- інформація про складські товари;
- Головна книга обліку розрахунків за основними засобами та їх амортизації;
- сальдо рахунку за звітний період і за попередній період;
- звітність про фінансові результати;
- звітність про рух грошових коштів;
- кошториси та плани оновлення основних засобів;
- розрахунок амортизації;
- встановлення порядку обліку основних засобів.

Основними методами, які використовує аудитор при оцінці основних засобів, є опитування, матеріальна перевірка, документальна перевірка та дослідження вибірок.

Метод дослідження полягає в отриманні письмової та усної інформації з питань бухгалтерського обліку від працівників підприємства – його директора, керівника, головного бухгалтера та інших зацікавлених осіб.

Фактичний контроль — це контроль кількості та якості товару, який визначається перевіркою, підрахунком, порівнянням, зважуванням та іншими способами перевірки стану товару.

Перевірка документів — це перевірка документів і записів, яка може бути формальною, чисельною або основною.

Формальна перевірка включає візуальну перевірку правильності всіх даних, виявлення непотрібних виправлень, підчисток, дописок документів і номерів, а також перевірку справжності підписів посадових і уповноважених осіб.

Арифметична перевірка документів включає перевірку правильності розрахунків у документах, книгах бухгалтерського обліку та формах звітності.

Шляхом перевірки документів можна визначити правильність і значення господарських операцій, правильність оприбуткування операцій на рахунках бухгалтерського обліку та включення до витрат і доходів.

Вибіркова перевірка — це застосування аудиторських процедур до менш ніж 100% наборів інформації, аудитор може отримати аудиторські докази і після оцінки окремих характеристик даних вже вибирає та розподіляє ефективність цієї рекомендації на весь набір даних [50, с. 178].

Оцінка довгострокових активів в АС «СУМИГАЗ» включає підготовчого, основного та узагальнюючого етапу.

Під час підготовки до оцінки майна, що планується, здійснюється бухгалтерське планування, яке допомагає аудитору правильно організувати свою роботу. Найважливішою частиною бухгалтерського планування є те, щоб бухгалтер мав уявлення про фінансовий стан компанії. Ці знання допоможуть аудитору виявити події, дії та дії, які можуть мати значний вплив на корпоративні звіти, і зменшити ризик того, що аудитор висловить

невідповідні думки у випадках, коли у звітних документах міститься неправдива інформація.

Одночасно створюється план аудиту, розроблений детальним аудитором, який може підготувати програму аудиту. Аудитор у програмі оцінює ступінь внутрішнього ризику та власний ризик невиявлення суттєвих викривлень у звітності в результаті аудиторських процедур та виконання аудиторських тестів і спеціальних умов.

Важливим етапом підготовчого етапу є оцінка надійності внутрішнього контролю довгострокових активів компанії. Аудитор оцінює внутрішній контроль такими способами:

- перевірка наявності первинних документів на всі господарські операції та основні засоби;
- розподіл обов'язків посадових осіб, уповноважених на здійснення функцій з уповноваження та відповідальності за управління та рух основних засобів;
- встановлення відповідних процедур зберігання та управління довгостроковими активами в компанії;
- наявність експлуатаційних дозволів, необхідних для управління роботами та основними засобами;
- перелік основних фондів;
- безпосереднє управління довгостроковими активами за об'єктом;
- ведення записів у реєстрі руху довгострокових активів.

Після оцінки рівня довіри до системи внутрішнього контролю капітальних активів в компанії аудитор оцінює загальний аудиторський ризик таким чином:

$$DAR=IR*CR*DR, \quad (3.1)$$

де DAR – прийнятний аудиторський ризик (виражає міру готовності аудитора надати позитивний висновок без застережень за умови, що ймовірність існування суттєвих помилок у фінансовій звітності підприємства

після проведення аудиту не перевищує величини DAR, яка може коливатися в межах від 0 до 1 (або від 0 % до 100 %).

IR – внутрішньогосподарський ризик (ризик того, що в реєстрах бухгалтерського обліку і відповідно у фінансовій звітності підприємства міститься недостовірна інформація);

CR – ризик контролю (ризик того, що система внутрішнього контролю підприємства не може вчасно запобігти помилкам або знайти їх у обліку і звітності);

DR – ризик невиявлення (ризик того, що помилки в обліку і звітності підприємства аудитор під час перевірки не виявить) [36, с. 169].

Також у цій частині перевірки інспектор з'ясовує структуру та види довгострокових активів, рівень забезпеченості довгостроковими активами, ознаки їх зносу, місце розташування, матеріальну навантаженість, їх технічні характеристики.

Коли починається перевірка основних засобів, аудитор повинен:

- перевірити наявність документів, що посвідчують право власності на товар, та технічної документації;
- ознайомитися з обліковою політикою підприємства у сфері обліку довгострокових активів у моніторинговому періоді, її змінами порівняно з попереднім;
- дізнатися дату останнього переліку основних засобів та його результати;
- перевірка наявності наказів про створення на підприємстві постійно діючої рахункової комісії, щодо осіб, відповідальних за охорону довгострокових активів за місцем роботи, а також з урахуванням виконання договорів про повну матеріальну відповідальність щодо них;
- забезпечити належне управління системою бухгалтерського обліку;
- забезпечення ведення обліку основних засобів (форма № ОЗ-6 паперовий) та поіменних списків за формою № ОЗ-9 для осіб з особливими правами;

- визначити сферу діяльності бухгалтерської служби підприємства та оснащена офіційними нормативно-правовими документами, що визначають правила ведення обліку довгострокових активів, зразки зведених первинних документів для бухгалтерського обліку – дійсно довгострокових активів.

Отримана таким чином інформація на початку аудиту дозволяє аудитору отримати загальне уявлення про управління та обліковий стан довгострокових активів в перевіряється компанії.

Нижче наведено основну частину аудиту, яка полягає в перевірці оцінки основних засобів, з'ясуванні їх стану, перевірці достовірності обліку основних засобів та їх балансу, перевірці правильності нарахування амортизації, властивості та визначити вартість їх ремонту. Для завершення облікової роботи в основній частині контролю довгострокових активів аудитор виконує:

- контроль поточного дотримання правових норм щодо робіт та основних засобів;
- перевірити правильність перерахування первісних залишків довгострокових активів;
- перевірити правильність оформлення документів щодо придбання та вибуття довгострокових активів;
- контроль зіставлення аналітичних даних, синтетичного обліку, загального реєстру та балансу;
- перевірка правильності ліквідації незначної частини довгострокових активів при її ліквідації;
- перевірка правильності оцінки довгострокових активів;
- перевірка правильності відповідності обліку роботи та довгострокових активів;
- розрахунок амортизації основних засобів;
- управління відображенням результатів надзвичайних подій, пов'язаних з довгостроковими активами в обліку (пожежа, крадіжка тощо);
- визначення джерел доходу для придбаної інвестиційної нерухомості;

- визначення найкращого використання ресурсів у довгостроковій перспективі.

Аудитор спочатку перевіряє правильність віднесення активів підприємства до основних засобів, а також визначає критерії, за якими засоби відносяться до основних.

Пізніше перевірка проводиться, коли інспектор оцінює достовірність довгострокових результатів інвентаризації, наданих підприємством. З цією метою інспектор стежитиме за виконанням графіка та оцінюватиме точність його процедур і документів.

Крім того, аудитор оцінює записи в бухгалтерському обліку шляхом підрахунку кожного виду основних засобів окремо.

При необхідності інспектор також складе відбірковий список довгострокових активів.

Потім перевіряють узгодженість даних синтетичного та аналітичного обліку. При цьому аудитор буде використовувати таку схему оцінювання:

- перевірити відповідність даних аналітичного обліку та сформувані повноваження на визначений день із зазначенням вартості довгострокових активів у балансі на початок та кінець періоду моніторингу;
- перевірити відповідність реєстраційних даних облікового запису, зархованих на актив 10 рахунку протягом тривалого часу;
- перевірити відповідність підсумкових показників у бухгалтерському обліку за рахунком 10 Довгострокові активи та списання платежу на відповідні рахунки;
- звіряє підсумкові записи реєстрів синтетичного обліку із записами загального реєстру рахунків 10 «Основні засоби», 13 «Зношення (амортизація) основних засобів»;
- визначити величину залишку довгострокових активів у бухгалтерських витратах на початок і кінець звітної періоду та перевірити відповідність оцінок даним фінансової звітності.

Крім того, перевіряється правильність відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з рухом довгострокових активів. При дослідженні операцій з придбання довгострокових активів аудитор перевіряє правильність початкової структури ціни придбання довгострокових активів. При перевірці відображення в обліку обладнання необхідно стежити за дотриманням порядку рішення у постачальників і постачальників, заповненням оригіналів документів і правильною оплатою за ціною, і дата, зазначена в тексті. Особливу увагу слід звернути на спосіб сплати ПДВ за операціями з придбання обладнання, що потребує монтажу.

Одним із найважливіших аспектів довгострокової оцінки майна є перевірка правильності його оцінки. Важливим завданням аудитора є перевірка правильності побудови первісної ціни придбання майна в довгостроковому періоді. Аудитор повинен переконатися, що витрати на поліпшення основних засобів (за рахунок поліпшення технічних характеристик якості основних засобів) додаються до первісних витрат об'єкта, а витрати на коригування основних засобів проводяться, в яких керівництво методу віднесено витрати за звітний період.

Однією з причин тривалого руху активів є їх зношеність. У цьому випадку перевіряються операції та довгострокова амортизація активів. Тут аудитор з'ясовує причину тривалого знецінення активів, правильність і точність цих дій, повноту оприбуткування активів, отриманих від ліквідації товарів. Також вивчає первинні документи, дані бухгалтерського обліку та будівництва. При цьому аудитор забезпечує дотримання встановлених форм документів, повноту інформації, наявність рішень комісії, підписи всіх членів комісії та керівника підприємства.

Також переглядаються спеціальні операції та основні засоби, такі як ремонт, амортизація та переоцінка. При контролі витрат на ремонт визначаються: наявність планів ремонтів і кошторисів, заходи, пов'язані з виконанням робіт, погоджені роботи та видача виконаних робіт, технічні огляди будівель і споруд, правильність і наявність написання необхідних

документи; правильність формування ціни з цінових позицій. Також визначено правильність і точність внесених виправлень.

Враховуючи вплив амортизації на показники фінансової та податкової звітності, аудитор ретельно вивчає методику нарахування амортизації на підприємстві та має підготувати:

- оподаткування та облік основних засобів здійснюються незалежно один від одного;
- амортизація нараховується відповідно до норм податкового законодавства для цілей оподаткування;
- бухгалтери приймають документи, необхідні для обліку та податкового обліку основних засобів з урахуванням їх змін і доповнень під час здійснення господарських операцій;
- податкова та бухгалтерська книги на підприємстві ведуться відповідно до чинних нормативних документів.

Перевірка правильності відображення результатів оцінки основних засобів в обліку здійснюється на підставі вивчення документів та з урахуванням: визначення всіх питань, пов'язаних з оцінкою, включених до облікової політики підприємства; перевірка відповідності записів кредитної картки результатам аудиту; перевірка правильності бухгалтерських проводок, відображення результатів оцінки основних засобів в обліку; перевірка справедливої вартості основних засобів; перевірка правильності формату оцінювання; перевірка правильності розрахунку капітальної вартості основних засобів та амортизації.

Аудитор представляє всі результати бухгалтерських процедур в електронних таблицях. Пояснення та заяви працівників щодо довідок про основні засоби, копій основних документів господарських операцій та основних засобів, актів, довідок, описів книг, книг обліку, бухгалтерської звітності.

Перелік документів перевірки ефективності, що відповідають правилам перевірки, встановлюється інспектором. Головною потребою цієї статті є її

здатність і важливість для перевірки висновків і положень, що впливають з матеріалів дослідження. Робочі документи повинні бути повними та детальними, щоб досвідчений аудитор міг скласти гарну думку про звіт після їх ознайомлення.

Після оцінки основних засобів і аналізу ефективності використання, при визначенні фондівдачі, фондівдачі, коефіцієнта використання, оновлення та власності основних засобів. На завершальному етапі аудитор узагальнює результати перевірки, приймає рішення і готує пропозиції щодо усунення помилок і використання конкретних резервів.

Також на цьому етапі готується аудиторський висновок на основі аудиторського звіту, який враховує всі виявлені помилки та порушення принципів бухгалтерського обліку, включаючи ті помилки та виправлення, які впливають на достовірність звіту з точки зору правових положень. документів відібрано. Письмова інформація складається у двох примірниках і підписується екзаменатором. Один примірник надсилається головному бухгалтеру та директору для перевірки та виявлення можливих розбіжностей та вирішення спірних питань, другий використовується для письмового оформлення.

3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів

Основні засоби у вигляді амортизаційних відрахувань у витратах продукції мають невелику вагу, але оскільки вони є основою виробництва, то це впливає на суму всіх витрат. Отже, аналітичний процес показує рівень фондівдачі та інші показники, які вказують на ефективне використання основних засобів. Дані показники представлені в таблиці. 3.1.

Таблиця 3.1

Показники ефективності використання основних засобів АТ «СУМИГАЗ»
за 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Відхилення у 2023 р.	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.
Фондовіддача	1,641	1,059	0,956	-0,685	-0,103
Фондомісткість	0,609	0,944	1,046	0,437	0,102
Фондоозброєність праці, тис. грн./люд.	18,31	22,76	24,18	5,87	1,42
Рентабельність основних фондів, %	2,43	1,31	2,20	-0,23	0,89

Показники ефективного використання ресурсів у довгостроковій перспективі зросли за роки моніторингу, що є позитивним результатом.

Фондовіддача показує величину чистого прибутку на одиницю основних засобів. Протягом аналізованих років цей показник зменшувався. Це свідчить про те, що сектор основних засобів має нижчий прибуток за рік, що є негативним результатом. Фінансові результати знизилися з 0,685 у 2023 році до 2021 року та з 0,103 до 2022 року.

Індекс капіталізації показує частку основних засобів на одну гривню чистого доходу. У 2023 році порівняно з 2021 та 2022 роками цей показник знизився до 0,437 та 0,102, це є негативним результатом і означає, що для отримання частини чистого прибутку потрібно використовувати більше основних засобів.

Оборотні кошти являють собою вартість основних фондів на одного працюючого. У 2023 році порівняно з 2021 та 2022 роками цей показник зріс до 5,78 тис. гривень/особа. та 1,42000 грн/чол. Відповідно до Це означає, що з кожним роком працівники компанії мають основні ресурси, які допомагають збільшувати виробничі потужності.

Ефективність інвестиційних активів показує ефективність використання інвестиційних активів підприємства. Цей показник не є стабільним, це не ідеальний результат, тому що для збільшення виробничих потужностей має

зрости прибуток. У 203 році цей показник знизиться до 0,23%, порівняно з 2022 роком зросте на 2,20%.

Використання основних фондів є ефективним, якщо приріст фізичного обсягу виробництва або прибутку перевищує приріст вартості основних фондів за аналізований період. На рівень фондівдачі, як основний показник ефективності використання основних засобів, впливають такі фактори, як виручка від реалізації продукції, вартість основних засобів, чисельність працівників та ін. Отже, необхідно оцінити вплив факторів на зміну рівня приросту капіталу, буде проведено аналіз випадку основних засобів, як показано нижче:

1. Показник фондівдачі:

2021 рік – 1641;

2022 рік – 1059;

2023 рік – 0,956.

2. Зміна фондівдачі:

у 2023 році порівняно з 2021 роком – -0,685;

у 2023 році порівняно з 2022 роком - -0,103.

Оскільки значення від'ємні, гарантія повернення фонду зменшується. Таким чином, використання основних засобів у 2021 та 2022 роках є кращим, ніж у 2023 році.

2. Вплив зміни доходу на збільшення доходу банку наступним чином:

$$D(H/V) = (B1-B0)/OC, \quad (4.1)$$

де $D(H/V)$ – вплив зміни виручки на приріст фондівдачі;

$B1, B0$ – виручка від реалізації досліджуваних років;

OC – вартість основних засобів [65, с. 591].

Вплив зміни виручки на приріст фондівдачі:

у 2023 році в порівнянні з 2021 роком: $(4947-6495)/3956 = 1548/3956 = -0,391$;

у 2023 році в порівнянні з 2022 роком: $(4947-5014)/4735 = 67/4735 = -0,014$.

Тобто зменшення виручки від реалізації на 1548 тис. грн. у 2023 році в порівнянні з 2021 роком призвело до зменшення фондівдачі на 0,391, а саме: на кожну гривню основних засобів у 2023 році приходилось менше на 0,39 копійок.

Зменшення виручки від реалізації на 67 тис. грн. у 2023 році в порівнянні з 2022 роком призвело до зменшення фондівдачі на 0,014, а саме: на кожну гривню основних засобів у 2023 році приходилось менше на 0,01 копійку.

1. Вплив зміни вартості основних засобів на зміну фондівдачі розраховується за наступною формулою:

$$DH(OC) = (B1/OC1 - B1/OC0) \quad (4.2)$$

де $DH(OC)$ – вплив зміни вартості основних засобів на зміну фондівдачі;

$B1$ – виручка від реалізації 2023 року;

$OC1, OC0$ – вартість основних засобів досліджуваних років [65, с. 591].

Вплив зміни вартості основних засобів на зміну фондівдачі:

– у 2023 році в порівнянні з 2021 роком: $(4947/5175 - 4947/3956) = 0,956 - 1,251 = -0,686$;

– у 2023 році в порівнянні з 2022 роком: $(4947/5175 - 4947/4735) = 0,956 - 1,045 = -0,089$.

Збільшення вартості основних засобів на 1219 тис. грн. в 2023 році в порівнянні з 2021 роком привело до зменшення фондівдачі на 68,6 %.

Збільшення вартості основних засобів на 440 тис. грн. в 2023 році в порівнянні з 2022 роком привело до зменшення фондівдачі на 8,9 %.

2. Перевірка впливу факторів:

– у 203 році в порівнянні з 2021 роком: $-0,391 - (-0,686) = 0,295$;

– у 203 році в порівнянні з 2022 роком: $-0,014 - (-0,089) = 0,075$.

3. Ступінь впливу зміни вартості основних засобів на приріст фондоддачі:

- у 2023 році в порівнянні з 2021 роком: $-0,686/0,295*100\% = -232,54\%$;
- у 2023 році в порівнянні з 2022 роком: $-0,089/0,075*100\% = -118,67\%$.

Збільшення вартості основних засобів призвело до зниження рівня фондоддачі у 2023 році в порівнянні з 2021 роком на 232,54%, а в порівнянні з 2022 роком – на 118,67 %. Таким чином, на основі проведеного факторного аналізу основних засобів для оцінки впливу факторів на зміну рівня фондоддачі можна сказати, що зменшення рівня використання основних засобів пов'язано зі зменшенням виручки від реалізації.

ВИСНОВКИ

У даній магістерській роботі розглянуто економічний зміст основних засобів та правові основи обліку, аналізу та перевірки основних засобів на підприємстві, теоретичні аспекти методики та організації обліку та перевірки основних засобів АТ «СУМИГАЗ». Розроблено шляхи удосконалення базового обліку основних засобів для підприємства, а також методи проведення нормативно-правових досліджень щодо прав, обов'язків та відповідальності роботодавців щодо дотримання вимог.

Основні засоби — це матеріальні активи підприємства для використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративної та культурної діяльності, протягом тривалості життя. Використання (користування) основними засобами очікується більше одного року (або одного циклу, якщо він більше одного року).

Основним нормативно-правовим документом, який визначає правила формування відомостей про основні засоби в обліку та відображення інформації про них у фінансовій звітності, є П(С)БО 7 «Регульовані активи», затверджене цим наказом № 92 Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. Цей стандарт регламентує ідентифікацію та оцінку регульованих активів, при їх оцінці, амортизацію основних засобів, амортизацію основних засобів та розкриття інформації про основні засоби в фінансові звітності.

Для правильного обліку основних засобів важлива їх класифікація, яка допомагає показати сутність основних засобів.

Основні засоби класифікуються за галузевою ознакою, призначенням експлуатації, використання та форм власності.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються на такі групи: основні засоби та інші необоротні активи.

Пунктом 145.1 статті 145 Податкового закону України від 02.12.2010 № 2755-6 у класифікації основних засобів та інших необоротних активів передбачено 16 груп.

Для основних засобів в бухгалтерському обліку використовуються такі оцінки: первісна ціна, залишкова (залишкова) вартість, справедлива вартість, переглянута вартість, вартість поставки.

Основні засоби, що перебувають у довгостроковому користуванні, приносять економічну вигоду підприємству, оскільки в їх вартість включаються інвестиційні витрати в період нарахування ефективної амортизації, для амортизації основних засобів використовуються наступні методи: : прямолінійний метод, метод амортизації залишкової вартості, метод прискореної амортизації залишкової вартості, кумулятивний метод та

Для ведення основного обліку операцій та основних засобів на підприємстві використовуються основні форми бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства статистики України від 29.12.1995 № 352 «Про затвердження типових форм бухгалтерського обліку».

Для складання штучних рахунків та узагальнення інформації про наявність і рух основних засобів використовується рахунок 10 «Основні засоби». Номер цього рахунку показує записи про придбання основних засобів у балансі підприємства, яка складається з первісної собівартості та суми витрат, пов'язаних з поліпшенням, що враховується понад об'єкта, а вибуття основних засобів вказує за кредитом.

При придбанні основних засобів підприємство використовує субрахунок 152 «Придбання (видача) основних засобів» та субрахунок 153 «Придбання (видача) інших оборотних нематеріальних активів».

Для проведення розрахунків по амортизації основних засобів підприємство використовує рахунок 13 «Знос (амортизація) основних засобів» та субрахунки 131 «Знос основних засобів» і 132 «Знос інших необоротних активів».

На підприємстві при перевірці для нарахування амортизації основних засобів використовується лінійний метод нарахування амортизації.

Облік основних засобів в ДП «СУМИГАЗ» ведеться бухгалтерією на інвентарних картках типової форми № ОЗ-6 в гривнях (без копійок).

Аудит основних засобів — це незалежна перевірка правильності обліку, зберігання та нарахування амортизації основних засобів підприємства. До основних завдань оцінки основних фондів належать:

- забезпечення правильної ідентифікації, класифікації та оцінки основних засобів;
- перевірка дотримання вимог документації щодо наявності та руху основних засобів;
- забезпечення правильного обліку основних засобів;
- перевірка правильності ведення обліку надходження основних засобів на підприємство та витрат на утримання.

Оцінка основних засобів відбувається в три етапи: підготовчий, основний і заключний.

Інвентаризація підлягає внутрішньому контролю в ДП «СУМИГАЗ».

Оцінку основних засобів на підприємстві проводить незалежна аудиторська компанія.

Важливим кроком для забезпечення кращого функціонування підприємства є аналіз наявності та руху основних засобів. Даний аналіз включає комплексне обстеження стану основних засобів підприємства з метою їх оцінки та покращення.

Науково-дослідне підприємство отримує такі основні засоби, як будівлі, споруди, обладнання, машини та устаткування, транспортні засоби, інструменти, обладнання, книги, інші основні засоби та короткострокові активи (нетитулована структура).

Вартість цих основних засобів за аналізовані 2021-2023 роки зростає. У 2023 році порівняно з 2021 роком основні фонди збільшаться на 1 млн 516 тис. грн, а порівняно з 2022 роком – на 506 тис. грн. Значний вплив на ці зміни

мають машини та обладнання, яких у 2023 році порівняно з 2021 та 2022 роками більше на 912 тис. грн. та 374,0 тис грн. на тому самому.

Їх склад визначається співвідношенням окремих позицій до загальної ціни. Транспортні засоби є найбільшим тягарем в структурі основних засобів підприємства. Тому їх питома вага у 2021 році становитиме 63,90%, у 2022 році – 60,12 гривні, а у 2023 році – 57,68%.

Більшість показників мобільності та технічного стану основних фондів у досліджувані роки зросла. Наявність основних засобів у 2023 році порівняно з 2021 та 2022 роками зросла на 2277,0 тис. грн. та 1010,0 тис грн. відповідно. Основні засоби, придбані у 2023 році порівняно з 2021 роком від 175 000 грн. невеликий порівняно з 2022 роком із 134 тис грн. Лише у 2023 році пропозиція основних фондів сягне 648 тис. грн.

Наявність основних засобів на кінець року у 2023 році порівняно з 2021 роком зросла на 1516,0 тис. грн., а порівняно з 2022 роком на 506,0 тис. грн. Це пов'язано з отриманням підприємством основних засобів та їх не здачею, крім 2023 року.

Також підвищується норма амортизації основних фондів. ТОВ «СУМИГАЗ» має більше основних фондів віком від 10 до 15 років, що не є хорошим товаром. Причому основних засобів у категорії від 1 до 5 років складають лише 84 одиниці, або 18,14%. Таким чином, підприємство має більше основних засобів, ніж нещодавно вироблено. Це може призвести до скорочення виробництва та збільшення витрат на ремонт старого обладнання.

План ремонту основних засобів у 2021 році виконано на 104,16%, у 2022 році – на 80,51%, у 2023 році – на 86%. Протягом останніх двох років підприємство не виконувало план у повному обсязі, але у 2023 році порівняно з 2021 роком виконання показника плану зменшився на 18,16% та порівняно з 2022 роком збільшився на 5,49%.

Показники ефективності використання довгострокових активів у роки моніторингу знизилися, що є негативним результатом.

Зменшення частки прибутковості інвестицій у аналізовані роки свідчить про те, що одиниця основних фондів з року в рік приносить меншу віддачу. Таким чином, прибутковість фонду в 2023 році знизилася на 0,685 порівняно з 2021 роком і на 0,103 порівняно з 2022 роком.

Фондомісткість у 2023 році порівняно з 2021 та 2022 роками зменшилась на 0,437 та 0,102, що є негативним результатом та означає необхідність використання більшої кількості основних засобів для отримання одиниці чистого прибутку.

У 2023 році порівняно з 2021 та 2022 роками індекс продуктивності праці зріс на 5,78 тис. грн./чол. та 1,42 тис. грн./особа відповідно. Це означає, що з року в рік співробітники компанії все більше оснащені основними ресурсами, які сприяють підвищенню ефективності виробництва.

Рентабельність основних фондів у аналізовані роки є нестабільною, що не є дуже позитивним результатом, оскільки для підвищення ефективності виробництва рентабельність повинна зростати. У 2023 році цей показник зменшився на 0,23% та порівняно з 2022 роком зріс на 2,20%.

На основі аналізу факторів основних фондів з метою оцінки впливу факторів на зміну рівня фондівіддачі встановлено, що зниження коефіцієнта використання основних фондів пов'язане зі зменшенням обсягів реалізації. З метою удосконалення первинного обліку довгострокових активів в «СУМИГАЗ» запропоновано внести зміни в діючі типові форми обліку довгострокових активів.

У рамках цієї роботи також проведено дослідження питання законодавчого та нормативного врегулювання прав, обов'язків та відповідальності роботодавців щодо дотримання вимог законодавства про охорону праці. Під час аналізу встановлено, що ця проблема є ключовою в системі безпеки та охорони здоров'я на виробництві, адже дотримання роботодавцем основних нормативно-правових актів з безпеки та охорони здоров'я на виробництві є запорукою безпеки виробництва та підвищення якості господарська діяльність підприємств. Проте існуюча в Україні система

контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері охорони праці є неефективною, оскільки діє за застарілими стандартами та потребує подальшого вдосконалення. Тому було запропоновано напрями вирішення проблеми дослідження, за допомогою яких можливо подальше вдосконалення нормативно-правових актів у сфері охорони праці та в подальшому коригування прав, обов'язків та обов'язків роботодавця щодо дотримання вимог вимоги охорони праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адизес І. В. Менеджмент. – К.: Видавничий Дім "Максимум", 2015. – 315 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук//.- К.: КНЕУ, 2016. - 779 с.
3. Армстронг М., Ланкастер Д., Уотерс Д., Йорк Д., Ленгли Н. Менеджмент: методи и приемы. – К.: Знання-Прес, 2015. – 876 с.
4. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства: навчальний посібник / М. Д. Білик. – К.: КНЕУ, 2015. – 325 с.
5. Богоявленська Ю. В. Проектний аналіз: навчальний посібник / Ю. В. Богоявленська – К.: «Кондор», 2014. – 336 с.
6. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. / І. М. Бойчик. – К.: Атіка, 2017. – 528 с.
7. Болюх М. А. Економічний аналіз: навч. Посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатюк. – К.: КНЕУ, 2013. – 556 с.
8. Бондар Н. М. Економіка підприємства: навч. посібн. / Н. М. Бондар – К.: Видавництво А. С. К., 2014. – 400 с.
9. Буднік М.М. Стратегічне управління: навчальний посібник /М.М. Буднік, Г. С. Невертій, Н. М. Курилова. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 292 с.
10. Буряк П. Ю. Фінансово-економічний аналіз: підручник / П. Ю. Буряк. – К.: ВД «Професіонал», 2014. – 528 с.
11. Говорушко Т. А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу: монографія / Т. А. Говорушко, Н. І. Клімаш. – К.: Логос, 2015.
12. Дейнека О. В. Сутність поняття «фінансовий результат» та особливості його формування / Дейнека О. В., Остапенко О. А. // Молодіжн. наук. вісн. УАБС НБУ. Економічні науки, 2013. – №4
13. Єрмошенко М. М., Єрохін С. А., Стороженко О. А. Менеджмент.

– К.: НАУ, 2015. – 656 с.

14. Ігнат'єва І. А. Корпоративне управління [текст]: підручник. / І. А. Ігнат'єва, О. І. Гарафонова – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 600 с.

15. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / К. В. Ізмайлова. – К.: МАУП, 2011. – 152 с.

16. Іслямова Е. Р. Методи визначення вартості компанії / Е. Р. Іслямова // Науковий вісник НГУ. – 2016. – № 1.

17. Іщенко І. І. Оцінка економічної ефективності виробництва та затрат / І. І. Іщенко, С. П. Терещенко – К.: Вища школа, 2014. – 187 с.

18. Керейцева Г. Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. / Г. Г. Керейцева. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2014. – 531 с.

19. Киржнер Л. А., Киенко Л. П., Лепейко Т. И., Тимонин А. М. Менеджмент організацій. – К.: КНТ, 2015. – 681 с.

20. Клебанова Т. С. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління. / Т. С. Клебанова, О. М. Бондар, О. В. Мозенков. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2013 – 272 с.

21. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – К.: Знання, 2015. – 485 с.

22. Ковальчук В. М. Загальна теорія економіки (теоретична економіка): навч. посібник / В. М. Ковальчук – Тернопіль: ТАНГ – «Астон», 2012. – 367 с.

23. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посіб. / І. В. Ковальчук. – К.: Знання, 2018. – 697 с.

24. Конституція України /Прийнята 28 червня 1996 року./ Верховна Рада України. – К.: Парламентське вид-во, 2015. – 59 с.

25. Костюк В. К., Воїнова Н. В., Цимбалюк Л. Г., Цишевський В. Г., Пішеніна Т. І. Організація і планування виробництва. – К.: Університет "Україна", 2015. – 330 с.

26. Красник В. В. Управління електрогосподарством підприємств: виробничо-практичний посібник / В. В. Красник, – К.: Знання, 2018. – 97 с.

27. Кураков Л. П. Економіка і Право: словник-довідник / Л. П. Кураков – Тернопіль: Економічна думка, 2014. – 18 с.
28. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання / Л. А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 387 с.
29. Литвин Б. М. Аналіз господарської діяльності / Б. М. Литвин. – Львів: Світ, 2012. – 272 с.
30. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз в управлінні підприємством: науковопрактичний посібник / Б. М. Литвин. – Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 164 с.
31. Лопатніков Л. І. Економіко-математичний словник. Словник сучасної економічної науки. / Л. І. Лопатніков. – 5-е вид., перероб. і доп. – М.: Справа, 2013. – 520 с. 133
32. Манів З. О., Луцький І. М. Економіка підприємства. – К.: Знання, 2015. – 580 с.
33. Мельник Л. Г. Економіка підприємства: конспект лекцій: навч. посіб. / Л. Г. Мельник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2014. – 412 с.
34. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є. В. Мних. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 472 с.
35. Отенко В. І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / В. І. Отенко. – Бізнес-інформб, 2013. – 232-237 с.
36. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом / А. А. Пересада. – К.: Лібра, 2012. – 472 с.
37. Петрович Й. М. Економіка підприємства: підручник / Й. М. Петрович. – Львів: «Новий світ-2014», 2014. – 680 с.
38. Півторак М. В. Класифікація основних засобів: вітчизняний досвід / М. В. Півторак / Агроінком. – №5. – 2016 – 6-11 с.
39. Поддєрьогін, А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А. М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький. – Фінанси України, 2017. – 119-127 с.

40. Пономаренко В.С. Стратегічне управління підприємством: монографія / В.С. Пономаренко. – Х.: Основа, 2019. – 620 с.
41. Пономарьова І. В. Реалізація стратегії розвитку підприємства за допомогою збалансованої системи показників // Економічний простір: Збірник наукових праць. – №27. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2019. – 202-210 с.
42. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П. Я. Попович. – Тернопіль: Економічна думка, 2015. – 630 с.
43. Портер М. Стратегія конкуренції: навч. посіб. / М. Портер. – К.: Основи, 2017. – 264 с.
44. Приятельчук А. О. Структура філософії економіки / А. О. Приятельчук // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 48. – 70-78 с.
45. Пястолов С. М. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С. М. Пястолов. – М.: Академічний проект, 2015. – 576 с.
46. Радецька Л. П. Щодо удосконалення системи мотивації праці / Л. П. Радецька. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2015. – 3–4 с.
47. Рєпіна І. М. Активи підприємства: таксономія, діагностика та управління: монографія / І. М. Рєпіна. – К.: КНЕУ, 2012. – 274 с.
48. Роїна О. М. Договори у господарській діяльності: практичний посібник / О. М. Роїна – К.: КНТ, 2015. – 732 с.
49. Русак В. А. Фінансовий аналіз суб'єкта господарювання: довід. посібник / В. А. Русак, Н. А. Русак. – Мінськ: Вища школа, 2017. – 309 с.
50. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г. В. Савицька. – К.: Знання, 2015. – 662 с. 135
51. Скібіцький О. М. Антикризовий менеджмент: криза і банкрутство: навч. посіб. / О. М. Скібіцький. – К.: ЦУЛ, 2016. – 568 с.
52. Статистична інформація. Державний комітет статистики України

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

53. Стефаненко М. М. Застосування методологічного інструментарію контролінгу в фінансовому управлінні вітчизняних підприємств / М. М.
54. Стефаненко. – Фінанси України, 2017. – 144-152 с.
55. Табахарнюк М. О. Системне управління процесами мотивації персоналу організацій / М. О. Табахарнюк. – Л.: НАН України ; Ін-т регіон. дослідж, 2015. – 19 с.
56. Фатхутдінов Р. А. Конкурентоспроможність: економіка, стратегія, управління: навчальний посібник / Р. А. Фатхутдінов. – М.: ІНФРА-М., 2016. – 312 с.
57. Федоренко В. Г. Інвестування: підручник / В. Г. Федоренко – К.: Алеута, 2016. – 443 с.
58. Філатов О. К. Проблема підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств / О. К. Філатов. – К.: КНЕУ, 2019. – 30 с.
59. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань / Т. О. Фрутова. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2015. – 253 с.
60. Шаповал М. І. Менеджмент якості. – К.: Знання, 2015. – 472 с.
61. Шегда А. В., Нахаба М. П., Баюра Д. О., Голованенко М. В., Горянський В. Ф. Економіка підприємства – К.: Знання, 2015. – 615 с.
62. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / О. О. Шеремет. – К.: 2015. – 196 с.
63. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: навч. посіб./ З. Є. Шершньова, С.В. Оборська. – К.: КНЕУ, 2019. – 384 с.
64. Ястремська О.М. Стимулювання діяльності менеджерів стратегічного рівня управління підприємствами: монографія. / О. М. Ястремська, О. П. Куліков, А. С. Тутова. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. – 324 с.

fizmat@sspc.edu.ua
Дотримуйтеся
правил академічної
добросовісності